

Be davos il Matterhorn

Chanzlias communalas publitgeschan documents francoprovenzals

DA GUIU SOBIELA-CAANITZ

■ **Chanzlists da la Val d'Aosta, regiun limitrofa da Vallais, elavuran in linguatg uffizial nov, basà sin la tschanscha neolatina regiunala.** Lez dialect è probablmain il pli viscal da tut quels ch'il romanist Graziadio Isaia Ascoli (1829–1907) ha numnà «francoprovenzals» e ch'ins tschantschava quella giada en ils chantuns Friburg, Genevra, Neuchâtel, Vad e Vallais, en ina part dal Giura bernais e cunzunt en l'entira Savoia e da domaduas varts dal Rodan mesaun franzos.

Van ins vers ina normaziun dal linguatg?

Pertge «francoprovenzal»? Ascoli: «Lezza gruppa da dialects unescha atgnas nodas cun varsaquantas spezialitads dal franzos ed autras dal provenzal. Ella na deriva betg d'ina maschaida tardiva, mabain è istoricamain autonoma»¹⁾. Mintga de-

cember commemoreschan ils Genevrins l'«Escalade» da 1602 cun in imni francoprovenzal. Il «Ranz des vaches» chant'ins en dialect da Gruyère. Il squitsch dal franzos ha dentant eliminà il francoprovenzal d'ina gronda part da ses intsches. En l'Italia viva'l anc en la Val d'Aosta ed en valladas da la provinza da Turin. La lescha taliana da 1999 a favur da minoritads linguisticas lubescha expressivamain ses diever sper il talian entras chanzlias da vischnancas, da regiuns, da la provinza da Turin e da mediatur, sco er en scolettas e scolas primaras. Constituziuns novas da varsaquantas vischnancas en la Val d'Aosta prevesan perquai il diever dal francoprovenzal sper il talian e franzos, linguatgs uffizials da la regiun. In exempel è Chaland-Saint-Anselme en la vallada da l'Évançon a sidost dal Matterhorn. Sontg Anselm d'Aosta OSB (1033–1109), archuvestg da Canterbury, è in dals teologs medievals ils pli renumnads.

Il pievel da lez vitg n'al numna dentant betg tenor ses songt patron, mabain simplamain «Tsallàn-Damòn», pia «d'amunt» u «sur», en cuntrast cun il lieu limitrof da Chaland-Saint-Victor, giusum en la vallada da l'Évançon. I suonda tocs dal text francoprovenzal da l'avis communal davart la constituziun («statù») nova, nua che «le rëille» vul dir «las reglas»: «Officho di secrétéro (...). Comunicachòn de l'entràda in vigueur di novè Statù de la Comeuna (...). Ci documèn, que contint le rëille fundamentale in matère de fonchonnemèn de la Comeuna, l'est libramènte accessiblo»²⁾. Co va quai enavant cun l'elavuraziun ed il diever dal francoprovenzal en la Val d'Aosta?

¹⁾ Graziadio Isaia Ascoli en: Archivio Glottologico Italiano, III (1878), p. 71.

²⁾ Text complet en: Lo Flambò. Revista dal Comitè da tradiziuns valdostanas. Nr. 184 (2002), p. 117. Adressa: 3 rue De Tillier, I-11100 Aosta. comitedestradiitions@tiscali.it